

En lovande yngling

William Lengertz ungdom

Lanthandlare Nils Perssons son William var en lovande yngling. Det vitsordade både prästen i Linderöd och skolmästaren, som båda kände honom väl. Han kunde tidigt läsa och skriva, han kunde de flesta psalmerna liksom sångerna som sjöngs i skolhuset. Han läste alla de böcker, främst Fäderneslandets historia, som skolmästaren lånat honom. Han var också artig och ordentlig i sitt uppträdande. De två myndiga männen hade sökt upp hans föräldrar för att övertyga dem om att sonen borde få söka in på Kristianstads läroverk för att i första hand ta realexamen och, om hans begåvning höll vad den lovade, kanske fortsätta i gymnasiet och studentexamen och efter det kanske söka sig till Lund för en bli lärare eller präst.

Det var mycket ovanligt att en yngling ur allmogen kostades på en utbildning utöver den som bjöds i byns skolhus, och det ansågs som närmast högfärdigt att över huvud taget hysa sådana planer. Hans fader var naturligtvis smickrad över förslaget, men han framhöll, att en realexamen skulle kosta mycket pengar med resor till stan, kanske inkvartering där. Han måste hållas med kläder, böcker och andra läromedel, och att han skulle under de år som han studerade inte kunna bidra till familjens försörjning. Dessutom skulle han kanske bli så fin, att han vände föräldrarna och sin hembygd ryggen, och då skulle pengarna vara förlösade.

Nåväl, Nils Persson lät sig till slut övertygas, när det sades att socknen kanske skulle kunna bidra med ett visst ekonomiskt stöd, samtidigt som man lovade att lägga ett gott ord för honom inför läroverkskollegiet. Tillsammans skrev man en ansökan till läroverket om att William Nilsson skulle antas till första årets studerande med goda vitsord från dem båda. William antogs också efter att ha genomgått skriftligt och muntligt prov inför kollegiet. Ett första steg ut mot den lärda världen hade tagits.

Realexamen.

Vårterminen 1910 avlade William sin examen med mycket goda betyg, och den lärda vägen verkade utstakad för honom. Två händelser i familjen förändrade dock hans planer. Hans syster Gerda avled som fjortonårig i lungsot, en händelse som satte djupa spår i hans själ. Några år senare dog också hans far. William måste ta hand om sin mor Elna och skaffa sig en verksamhet där hans begåvning och examen skulle kunna ge dem båda en grundläggande försörjning. Han siktade mot att bli journalist, helst vid en större tidning, som kunde bli en bas för ett mer intellektuellt arbete. Som en förberedelse för en tänkt karriär ändrade han sitt efternamn från Nilsson till Lengertz, ett namn som speglade hans ambitioner.

År 1911, som 19-årig, bosatte han sig i Helsingborg, där han lyckades få ett tillfälligt påhugg vid Helsingborgs Dagblad. Under ett par år skrev han också artiklar för Eslövs Tidning. Det blev grunden för hans kommande gärning som tidningsman, författare och antikvariatsägare, samt en väg in i den lärda världen, där han så småningom fick många vänner, akademiker, författare och konstnärer

Jan Ås, Linderödsåsens poet

William Lengertz levde under hela sin verksamma tid långt från sin hembygd och Linderödsåsen; i Helsingborg, Lund och Malmö. Hans själ fanns ändå alltid i hans hembygd, bland det strävsamma folket och den fagra naturen. Linderödsåsen i Gärds härad var hans jordiska paradiset, som ständigt var närvarande för honom i tankar och poesi. Huvuddelen av dikterna kom till under hans ungdomsår, då han ställde storstaden och den trädfattiga slätten mot den lummiga åsen och det enkla folket. Som poet använde han ofta pseudonymen Jan Ås.

En hälsning till bygden i våren jag sänder
Fagrast är Gärds nu i vårgryning skär,
Då knopparna brista och vårundret händer;
Guds rike det blev, det var och det är..

I flera dikter talar han om en ungdomskärlek och saknaden han känner över att ha mist henne. Hans känslor är starka och innerliga, men han kom att leva utan familj hela livet men med sina lärda vänner i lärdomsstaden, sina böcker och återkommande besök i hembygden. Till minnet av sin ungdomskärlek skrev följande dikt.

Nu går jag undrande ensam min stig
Och längtar att hos dig vara.
Nej, jag vill aldrig hinna dig fatt
Tro mig, älskling så fager
Din bild har jag trolsk som en sommarnatt
Med vemod och drömmande dager.

William Lengertz upplevde sig som en diktarsjäl, och han hoppades säkert att bli en erkänd poet, en av de stora. Han publicerade sina poem i tidningspressen och gav ut flera samlingar på eget förlag, men hans dikter blev aldrig så uppmärksammade, som han hade hoppats och trott. I en av sina sista dikter, som han kallar "Bokslut", konstaterar han detta, och han deklarerar, att han definitivt ger upp skaldedrämmen.

Nu hänger jag harpan
I bokträdet grenar
På denna uppgörelses dag.
Nu åsen är vågrann och solen den skiner
I utslagna knoppar och vinden den viner
I blomstrens ljuva behag
Och lycklig till slut är jag.

Nu slutar jag sjunga. Min sång får ni klandra
Och draga den ner uti dy.
Jag vet, ack jag vet, att jag ej lyckats måla,
Ej ge så av hjärtat att ögonen stråla
Som av sol ifrån himmelens sky,
Och lycka som snabbt skall fly.
Ljödo tonerna falska
Var glädjen dock äkta,
det fanns något av ungdomens sång.
Jag äger av lycka knappt mera än orden,
Som format en sång till folket och jorden,
Till åsen, där våren är lång
Där vilan blir ljuvlig en gång

William Lengertz vilar på Linderöds kyrkogård sedan våren 1962.

Gärds härads Hembygdsförening

Gärds Härads Hembygdsförening bildades vid en hembygdsutställning i Linderöd 29 december 1934. I föreningens första årsbok 1935/36 berättas om bakgrunden, och här finns en presentation av initiativtagarna till föreningen skriven av folkskolläraren Hilding Thorbert, föreningens förste sekreterare.

"I Gälds härads skogsbygd har hembygdsrörelsen en ivrig och varm förkämpe i författaren William Lengertz, Malmö. Född i Linderöd, således en åsens son, har han sedan sin ungdom såväl i vers som prosa tolkat sin kärlek till hembygden i en mängd tidningsartiklar och flera hembygdsböcker. Praktiskt taget är hr Lengertz den förste, som alltsedan ungdomen propagerat för tillvaratagandet av allmogeföremål på åsen och lanserat frågan om sockenmuseum eller häradsförening för Gälds."

William Lengertz kom att bli en mycket aktiv medlem i hembygdsföreningen. Under många år bidrog han med artiklar och dikter till årsboken.

I sitt testamente donerade William Lengertz inredningen från sin salong och sitt arbetsrum till hembygdsföreningen tillsammans med böcker och ett antal tavlor, varav ett par är porträtt målade av konstnärsvänner till honom. Han donerade sitt stora bibliotek, som blev grunden till Malmö museums skånesamling, och han instiftade de två stipendier för betydande litterär respektive konstnärlig gärning, som årligen utdelas genom Skånes Hembygdsförbund. Slutligen stiftade han en *"Stipendiefond för en begåvad och behövande yngling från Linderöds församling med håg för studier"*. Ett sådant stipendium skulle han själv behövt få i sin ungdom. I så fall kanske hans liv hade fått en annan inriktning inom den lärda och konstnärliga världen.

Bengt Berglund juli 2021

Referenser:

Linderöds socken; Födelseböcker, begravningsböcker och husförhörslängder 1890-1910

Gälds härads årsbok No 1 1935-1936 samt artiklar av Lengertz i ett stort antal artiklar i GHH:s årsböcker mellan 1940 och 1953, flera dikter under pseudonymen Jan ås.

Diktböcker av William Lengertz såsom "Åsens sång och annat, Dikter från hembyn".

William Lengertz testamente 1962 angående stipendiefonder och donationer.